

De Heugenis

door W. J. Strijt

Rondom de hoofden van de mensen, in het helle lamplicht, trekt traag een dichte rook van veel sigaren. Men is in druk gesprek. De zware mannestemmen klinken verward dooreen, want de disputeren, die men voert, zijn heftig; de dames, rondom dejarige geschoven, behandelen haar eigen belangen. Alleen het enige kind onder al die volwassenen is ingespannen bezig en zwijgt.

Diep gebogen over haar lei tekent ze wonderlijke geschiedenissen, zoals ze in haar verbeeldingrijke hoofdje opkomen. Niemand let op het kleine meisje, dat zo voorbeeldig rustig speelt en evenmin hoort zijzelf iets van de gesprekken om haar heen, vervuld als ze is van de elfen en kabouters, de dieren en de kinderen, die ze handig met enkele lijntjes weet uit te beelden. Ze schuift de lei wat verder de tafel op; een kopje valt om; een stroom van chocolade vloeit over het pluchen tafelkleed, over haar Zondagse jurk, over de nieuwe japon van een der nichtjes. Een oorvrij van moeder brengt haar terug in de werkelijkheid. Wat kijken ze boos, de tantes, oom Fer, allemaal! Moeder trekt haar hardhandig achteruit, veegt het fluwelen jurkje schoon en zegt driftige woorden. Ze staat heel stil, bedroefd en verlegen; de tranen laten zich slechts met uiterste krachtsinspanning bedwingen, doch ze is een dapper ding en schaamt zich voor tranen. Maar wat zal Ina zeggen! Iedereen vond haar nieuwe jurk zo mooi! En Ina mag niet boos zijn op haar, ze houdt van Ina, die altijd met haar spelen wil, als ze het vraagt. Heel, heel langzaam gaat het kopje omhoog. Tussen de ontstemde blikken der anderen vinden de kinderen de ogen van het jonge meisje, die zacht zijn gebleven en haar vriendelijk aanzien. En ze merkt eensklaps, dat ze huilen gaat. Gekke tranen!

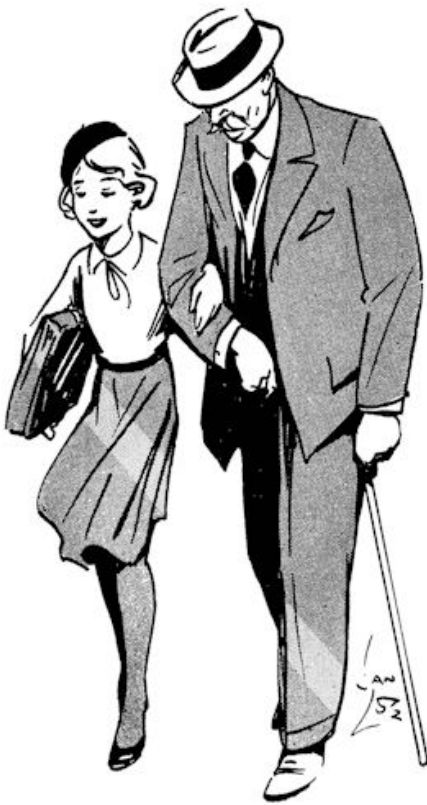
Het is heel koud, het sneeuwt en overal zijn spiegelgladde glijbanen, waar de kinderen joelend overheen stuiven. Maar het kleine meisje loopt langzaam en met een ernstig gezichtje. Voor het eerst in haar tienjarig leven kan ze niet zo héél blij zijn om de sneeuw, om de veelbelovende, grijze hemel. Ina is ziek, zó ziek, dat ze wel sterven kan. Moeder is al vroeg weggegaan die morgen, om te horen hoe het nu met Ina is en allen thuis wachten ze in spanning. Het kleine meisje voelt zich heel gewichtig en veel

wijzer dan al die lachende, gillende kinderen. Iets van de ernst der volwassenen is op haar neergegleden en ze heeft een vaag gevoel bedaard te moeten zijn.

In de winkel, waar ze suiker gaat halen, begint ze niet als anders een praatje met den kruidenier, ze zegt enkel: „mijn nichtje is erg ziek, ze heeft longontsteking“, en als de man haar het beste wenst, antwoordt ze kortaf: „dank u.“ Dan gauw weer naar huis, het is al bijna één uur, moeder zal ondertussen wel teruggekomen zijn. De sneeuw is zo dik en zacht onder haar voeten! Ze begint hard te lopen, glijdt nu en dan een eindje en moet dan lachen om de witte dotten, die op haar schoenen kleven. Het lijkt wel of ze klompen draagt! Zorgeloos danst ze verder, haar wangen gloeien, „fijn die sneeuw!“ Thuis staan de grote mensen vreemd en onwennig rondom de tafel, ook moeder. Ze kijken heel ernstig en spreken niet. „Moeder, hoe is het met Ina?“ En de moeder antwoordt zacht: „Ina is een uur geleden gestorven.“

Dat is het erge, wat de dokter dacht. „O Ina, lieve Ina!“ Het kleine meisje, nog rood en hijgend van het glijden, loopt naar het raam. En altijd door en heel stil zinken de zachte vlokken neer uit de gesloten, grijze hemel; het dak van de tuinloods is één effen wit veld, waartegen een weggeworpen stuk brood goor afsteekt. Een grote spreek, zwart met lichte stippen, pikt in het brood en trippelt bedrijvig rond op zijn naalddunne pootjes. Er glijdt een mist over de ogen van het kleine meisje en als die weggeveegd is door de knippende oogleden, is de spreek opgevlogen. Wat zwart is hij bij al dat wit!

Die zomer was het kleine meisje dikwijls bij de ouders van Ina. Moeder meende, dat het kind met haar natuurlijke vrolijkheid wat afleiding zou brengen aan de vereenzaamde mensen. Dan haalde oom haar 's middags uit school en, haar arm gehaakt in de zijne, deden ze de lange wandeling naar oom's huis. Ze spraken weinig; de man, omdat hij verzonken was in eigen, sombere gedachten, het kleine meisje weerhouden door de pijnlijke strakheid van oom's gezicht. Dikwijls kocht hij onderweg iets lekkers voor haar en zwijgend knabbelde ze het op, trachtend zijn grote stappen bij te houden. Thuis, in de altijd opgeruimde huiskamer, vonden ze tante, die mager was geworden en oud, het kind sprakeloos tegen zich aandrukte en

Dan haalde oom haar 's middags uit school.

veelal tevergeefs trachtte haar tranen in te houden. — Na het eten, wanneer de felheid van het daglicht langzaam aan vervloeiën ging in zachter tinten, schemerden ze lange tijd met hun drieën.

Eens, na een lang zwijgen, waarin ieder door zijn eigen gedachten ver weggevoerd was, had het kleine meisje gevraagd: „Oom, wat is nu eigenlijk lucht en wat is hemel?” „Dat is hetzelfde,” had oom gezegd, „de echte naam is lucht, maar ze noemen het ook wel hemel, dat klinkt wat mooier.” „Waarom mooier?” vroeg ze weer. „Ik weet het niet, kleintje,” glimlachte hij, maar het kind was nog niet voldaan. „En als het nu mooi weer is, en alles is blauw boven je hoofd, is dat dan de hemel?” „Nee vraagal,” was het antwoord, „dat is ook lucht en die lucht is in werkelijkheid niet blauw, dat lijkt maar zo.” Toen had het kind niet meer gevraagd, verward in de moeilijkheid, welke aan die twee namen verbonden bleek. Tante's verzoek om eens wat te zingen, had haar afgeleid. Aan de muur hing een groot portret van Ina, en ze keek er soms naar, terwijl ze zong. Ina had ook veel gezongen, ze was altijd zo vrolijk geweest. Eens had tante gezegd, ziende, dat ze naar het portret keek: „denk je nog wel eens aan Ina?” En schuw had ze ja geknikt, in een onbegrepen beklendheid voor de blik, waarmee tante haar had aangezien.

Terug in haar eigen omgeving, was ze hetzelfde opgeruimde kind van altijd, opgaand in haar drukke kinderleventje; alleen 's avonds, wanneer ze lang wakker lag voor ze insliep, trokken haar gedachten heen naar het gestorven nichtje en voor haar ogen, die

wijdopen het duister instarden, stelden zich in een brede rij de vele, moeilijke vragen, dreigend en zonder medelijden. Ze bevoelde haar armen, streek over haar haar, langs haar wangen. Eén keer zou het allemaal weg zijn; misschien al wel gauw; kinderen konden ook wel doodgaan. Ina was ook pas één en twintig jaar geweest. In haar oren hoorde ze het bonzen van haar bloed, ze voelde haar hart kloppen. Als het eens stil stond! Een vreselijke angst overweldigde haar, kneep haar keel dicht. Neen! Neen! En ze vloog uit haar bed, vluchtte weg uit het donkere, stille kamertje, waar ze niets hoorde dan het eindeloze tikken van de klok. Ze sloop de trap af en ging staan luisteren aan de deur van de huiskamer, klein en tenger in haar kleurige pyama. Daarbinnen praatte moeder en vader over gewone, dagelijkse dingen, de krant ritselde, ze hoorde hoe moeder haar theekopje neerzette. Rustig geworden, liep ze dan terug naar boven, waar alles weer vertrouwd was geworden en waar het bed lokte. Maar eens op een avond was de angst niet meer te dragen geweest. Ina, waar was Ina nu? Ze kon toch zo maar niet weg zijn!

Toen, in die opperste zielenood, had ze om moeder geroepen. En moeder was gekomen. „Slaap je nog niet? Wat is er?” Moeder zag er zo gewoon uit, zo kalm en opgeruimd als iedere dag, dat het gesloten kleine meisje de woorden bijna niet over de lippen had kunnen krijgen. Het was of ze zich schamen moest en moeilijk had ze gezegd: „Waar is Ina nu?” In het gezichtje op het witte kussen wachtten de ogen donker van spanning. De stilte duurde, de klok tikte rusteloos de tijd weg. Toen zei de moeder, aarzelend en onzeker: „Je moet maar denken, dat Ina nu ergens woont, waar het heel prettig is.” En ze had haar kind met veel zorg ingestopt, had het gekust en was weggegaan.

Dus het was maar een vertelseltje, van die hemel, zoals Sinterklaas een vertelseltje was; want moeder had gezegd: „Je moet maar denken,” dat betekende: „Waar is het niet.” Dus allemaal zouden ze eens weg zijn, net als Ina; moeder en vader, de grote broers, zichzelf. Ze stopte een punt van het laken in haar mond om niet te gaan gillen, kroop in elkaar onder de dekens en huilde zonder geluid.

— — — — —
Twaalf jaar is een lange tijd. Duizenden dagen bloeiden verwachtingsvol open en verwelkten tot duizenden donkere nachten. De nachten zijn afgevallen als dorre blaren

„Stil maar,” zegt ze,
„ik vergeet Ina niet.”

in de herfst en ze zijn vergaan tot een vruchtbare bodem, waaruit steeds weer het heden omhooggroeit. Duizenden mensen hebben hun leven moeten afstaan en duizenden anderen hebben het hunne argeloos aangenomen met onwetende, kleine handen. — Twaalf jaar... ze vormen een klein meisje, dat bang is voor de dood tot een blij mensenkind, dat het leven vol zelfvertrouwen ingaat, sterk door de ongebrokenheid van zijn jonge ziel.

„Zul je er aan denken,” had moeder gezegd, „om voor je weggaat tante Nel goeiendag te zeggen? Je weet, ze gaat vanmiddag weer naar huis.”

Het meisje liep de trap op naar de logeerkamer. „Mag ik er in, tante?” — „Ja zeker, kind.” — De vrouw was niet veel veranderd; het haar was geheel wit geworden en de uitdrukking van het gezicht iets vermoeider. — „Kom je me goeiendag zeggen? Dat is goed.” „U bent deze keer maar heel kort geweest,” zei het meisje, „verlangde u naar oom?” Langs het gezicht van de vrouw streek een glansloze glimlach. Ze dacht aan den man, die door de jaren heen aan zijn verdriet ontgroeid was, die weer opgeruimd geworden was en weer genieten kon van de aangename dingen van het leven. Zij had hem dit nooit vergeven. En de bitterheid, die zich in haar ziel gelegerd had, toen ze was gaan inzien hoe iedereen haar kind vergat, had zich het felst gekeerd tegen den vader. De zachtheid van haar gevoelens voor hem was beschadigd en meermalen had ze zichzelf heimelijk bekend, dat het haar lichter zou zijn gevallen hem te missen dan haar dochter.

Maar ze glimlachte tegen het meisje en zei: „Verlangen? Nee, dat nu niet, maar je weet, dat oom vandaag ook thuis komt en het is voor niemand prettig zo alleen in een stil buitenhuis. Je moet maar eens gauw komen logeren, je hebt ons al zoveel jaren overgeslagen.”

Ze keken elkaar aan, het jonge en het oude gezicht. — De vrouw zag haar eigen kind, zoals het geweest was voor het stierf; even jong, even vrolijk, even sterk. Twaalf jaar van vruchteloos verlangen, het is een bitter lange tijd voor wie zijn leed alleen draagt. Het meisje stond heel stil, staarde in de ogen tegenover haar. Ze keek in een lijden zo martelend, dat de afglans er van haar niet te verdragen scheen. Ze moest iets doen, iets, waardoor dat vreselijke zou verdwijnen uit die ogen! Maar wát? Wát dan?

Toen greep God in. — Soms schijnt het of de ervaringen des levens wegzinken in de mens als in een bodemloze diepte, verloren, verdwenen voor eeuwig; doch als God zijn wichelroede neemt en daarmee de zielen beeroert, dan stijgt uit de chaos van beelden en herinneringen iets kostbaars omhoog, teer als een luchtbel, die zich diep omlaag vrij heeft gemaakt en nu snel en licht door het zachtgroene water glijdt naar de glanzende, bewogen spiegel. — Wat betekenen twaalf jaren voor den Heer der eeuwigheid? — De tijd viel weg. Een verre avond, een klein kind staat beschaamd, verlegen, tussen de grote mensen en één is er, die glimlacht. — In een spontaanheid, die haar anders vreemd is, slaat het jonge meisje de armen om de oudere vrouw heen. „Stil maar,” zegt ze, „stil maar, ik vergeet Ina niet.”

En zoekend naar de juiste woorden, vertelt ze van dien avond lang geleden, toen ze daar gestaan heeft, beschaamd en verneerd. De ogen van de vrouw ontspannen zich. Gelijk er voor een kind eenmaal troost uitging van een enkele, zachte glimlach, zo schenkt deze simpele herinnering, die de geliefde dode in zulk een innig licht plaatst, een wonderlijk weldadige troost aan een vereenzaamde mensenziel.

Ze spreken niet meer. Er is een wijde troost in zwijsgend herdenken.

Als de vrouw weer alleen is en de kamerstille peinzend om haar staat, aarzelt er een vraag door haar heen: „Hoe heeft zij, die nog zo jong was, deze herinnering aan Ina bewaard?”

En het meisje, dat langzaam naar beneden loopt, de mond bevend van moeilijk bedwongen ontroering, vraagt zich af: „Waarom heb ik juist dit onthouden van Ina, dit alléén?”

Misschien heeft God toen geglimlacht. . . . . Hij, die het goede zaad in de akker zaait, tot het op Zijn tijd en naar Zijn bedoeling de goede vrucht mag voortbrengen.